

ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ ГОРОХУ ПОСІВНОГО В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Митник О.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
e-mail: mutnuk@icloud.com

Брагін А.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
e-mail: andrey101281@ukr.net

Миколаївський національний аграрний університет

Горох вирощується на всіх континентах, займаючи близько 7 млн га посівних площ. Серед зернобобових культур у світі він посідає п'яте місце після сої, квасолі, арахісу та нуту. Для країн Європи горох є провідною зернобобовою культурою, яку вирощують як для харчових, так і для кормових потреб, на площі близько 3 млн га [1].

Горох належить до числа найбільш поширених і цінних бобових культур світу і є однією з основних зернобобових культур в Україні. Він має високохарчову та кормову цінність. Зерно гороху є головним джерелом якісного рослинного білку. За обсягами виробництва гороху Україна посідає одне з перших місць в Європі і всьому світі [2]. Включення гороху в сівозміни має важливе агрономічне значення: він сприяє зниженню витрат на виробництво сільськогосподарської продукції, покращує умови росту та розвитку культур, підвищує їх врожайність і забезпечує ефективніше використання продуктивного потенціалу орних земель [3].

В Україні в останні роки спостерігається суттєве скорочення площ під цією культурою. Зменшення виробництва гороху зумовлене як його біологічними особливостями (схильність до вилягання й осипання насіння, сильна конкурентність із боку бур'янів, значне ураження шкідниками та хворобами, низький коефіцієнт розмноження), так і низкою об'єктивних чинників (нестача спеціалізованих сортів і технічних засобів для механізованого збирання, скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин) [1].

Сучасні технології вирощування зернобобових повинні базуватися на управлінні всіма процесами забезпечення високої зернової продуктивності й якості зерна, а також спрямовуватися на максимальне використання культурою біологічного потенціалу продуктивності [4].

Урожайність гороху посівного значною мірою визначається генетичним потенціалом сорту [5].

Сорт гороху має характеризуватися високою адаптивною здатністю, що забезпечує відновлення метаболічних процесів до оптимального рівня після впливу стресових чинників, що набуває особливої актуальності за умов

кліматичної мінливості та зростання частоти екстремальних явищ [6].

Експериментальні дослідження проводили упродовж 2024 – 2025 рр. у умовах Навчально-науково-практичного центру Миколаївського національного аграрного університету. Об'єктом досліджень були процеси росту та розвитку рослин гороху посівного, формування ними продуктивності.

Дослідження проводили з сортами гороху посівного, заявником яких є Селекційно-генетичний інститут - Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення Національної академії аграрних наук України. Напрямок використання всіх досліджуваних сортів – зерновий. Сорт Світ був занесений до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2006 р., сорти Пристань, Круїз та Дарунок Степу – у 2018 р., а сорти Білий ангел та Козачок – відповідно у 2020 та 2022 рр.

Дослідженнями встановлено, що в умовах гостропосушливого 2024 р. досліджувані сорти гороху сформували урожайність зерна на рівні 2,01 – 3,15 т/га (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив сортових особливостей на урожайність гороху посівного

Сорт	Роки		Середнє за 2024 – 2025 рр.
	2024	2025	
Світ	2,99	2,64	2,82
Пристань	3,02	2,59	2,81
Дарунок Степу	3,07	2,63	2,85
Козачок	3,15	3,08	3,12
Круїз	2,01	1,89	1,95
Білий Ангел	2,52	2,37	2,45

Найвищою урожайність була за вирощування сорту Козачок – 3,15 т/га. Дещо меншою урожайність зерна гороху була за вирощування сортів Дарунок Степу та Пристань – відповідно 3,07 та 3,02 т/га.

У 2024 р. найменшою урожайність гороху посівного була за вирощування сорту Круїз – 2,01 т/га, що менше за урожайність зерна інших досліджуваних нами сортів на 0,98 – 1,14 т/га або на 32,8 – 36,2%.

У нетипових агрометеорологічних умовах для півдня України 2025 р. сорт Козачок також сформував найвищу урожайність зерна – 3,08 т/га, що перевищило показники урожайності інших досліджуваних нами сортів на 0,44 – 1,19 т/га або на 14,3 – 38,6%. Серед найбільш продуктивних сортів у 2025 р. визначено сорти Пристань (2,59 т/га), Дарунок Степу (2,63 т/га) та Світ (2,64 т/га). Слід відмітити, що як і в 2024 р., найменш продуктивним визначено сорт Круїз, рослини якого сформували урожайність зерна на рівні 1,89 т/га, що на 0,48 – 1,19 т/га або на 20,3 – 38,6% менше порівняно до інших досліджуваних сортів

гороху посівного.

У середньому за 2024 – 2025 рр. найвищою урожайність зерна була за вирощування сорту Козачок – 3,12 т/га. Дещо меншою урожайність зерна визначена за вирощування сортів Пристань, Світ та Дарунок Степу – 2,81 – 2,85 т/га. Найменш продуктивним в умовах півдня України визначено, у середньому за 2024 – 2025 рр., сорт Круїз – 1,95 т/га, що говорить про менш адаптивні властивості даного сорту до погодних умов зони розташування дослідного поля.

Отже, за результатами дворічних досліджень, найбільш урожайним в умовах півдня України визначено сорт гороху посівного Козачок – 3,12 т/га, що більше за урожайність інших досліджуваних сортів на 0,27 – 1,17 т/га або на 8,7 – 37,5%.

Список використаної літератури

1. Небаба К.С., Хмелянчишин Ю.В. Формування індивідуальної та насінневої продуктивності гороху посівного залежно від агротехнічних прийомів вирощування в умовах Лісостепу Західного. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2023. Вип. 3 (40). С. 34-39. <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2023-3.5>
2. Мутнык О., Brahin A. Productivity of Seed Pea Varieties in Conditions of Southern Ukraine. *5th International Multidisciplinary Conference for Young Researchers (MCYR) "Resilience in the Face of Global Challenges"*, 3-4 October 2024, Czech University of Life Sciences Prague, Czech Republic. P. 44.
3. Гамаюнова В.В., Єрмолаєв В.М. Якість зерна гороху посівного за впливу досліджуваних елементів технології вирощування. *Аграрні інновації*. 2024. №26. С. 15 – 21. <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2024.26.2>
4. Лихочвор В.В., Андрушко М.О. Продуктивність гороху залежно від сорту та норм висіву. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2020. Вип. 2. С. 54-62. [https://doi.org/10.31521/2313-092X/2020-2\(106\)-6](https://doi.org/10.31521/2313-092X/2020-2(106)-6)
5. Хухлаєв І.І., Коблай С.В., Січкач В.І. Урожайність сортів гороху за умов посухи. *Збірник наукових праць селекційно-генетичного інституту – національного центру насінництва та сортовивчення*. 2014. Вип. 23 (63). С. 65-72.
6. Телекало Н.В. Вплив комплексу технологічних прийомів на вирощування гороху посівного. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету "Сільське господарство та лісівництво"*. 2019. Вип. 13. С.84-93.